

Мета роботи: Ознайомитися з основними елементами і складовими частинами системи комп'ютерної математики MatLab® і її робочим і програмним середовищем.

Теоретичні відомості:

Робоче середовище системи MATLAB

При запуску даного програмного продукту на екрані відкривається робоче вікно програми, зображене на рис. 1.

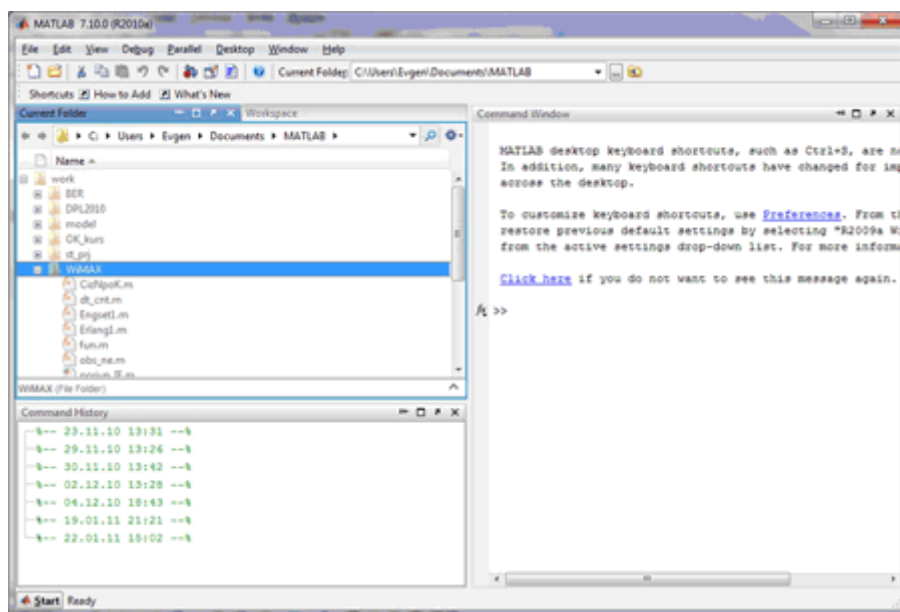

Рис. 1. Робоче середовище системи MATLAB.

Основними елементами робочого середовища є:

- меню;
- панель інструментів з кнопками і випадаючим меню;
- вікна з вкладками Workspace і Current Directory для перегляду змінних та для встановлення робочого каталогу з використовуваними файлами-сценаріями і функціями;
- вікно Command Window (аналог командної стрічки), призначене для введення команд і виведення результатів;
- вікно Command History - для перегляду і повторного виконання раніше введених команд;
- рядок стану та кнопка Start.

При натисненні на кнопку Start відкривається меню, приклад якого зображено на рис. 2, з його допомогою забезпечується доступ до усіх основних засобів системи.

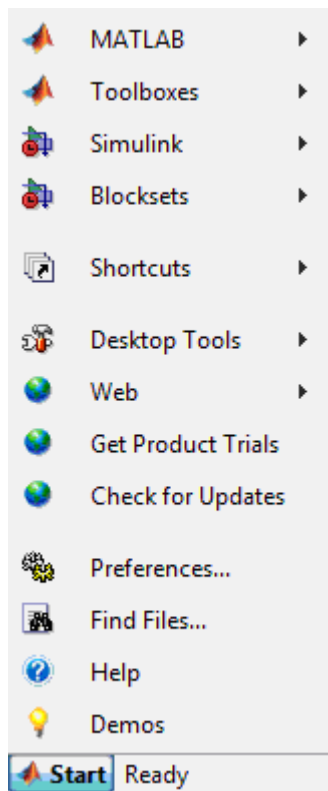

Рис. 2. Меню, яке відкривається при натисненні на кнопку Start.

Вікно Command Window складається з наступних елементів:

- заголовка з назвою вікна і двома кнопками справа;
- робочої області з командною стрічкою, в якій знаходиться мигаючий вертикальний курсор;
- смуг прокрутки.

В полі назви кожного вікна, поряд з кнопкою закривання, знаходиться кнопка «Undock...» для витягування вікна з робочого середовища (якщо воно вбудовано), або кнопка «Dock...» для вбудовування окремого вікна в робоче середовище MATLAB.

При запуску пакету в робочій області вікна Command Window з'являються два посилання: MATLAB Help і Demos - для виклику довідкової системи або демонстраційних прикладів.

Арифметичні обчислення

Вбудовані математичні функції дозволяють знаходити значення виразів будь-якої складності, причому для обчислень можна використовувати також мову сценаріїв системи, що є мовою програмування високого рівня.

Також система MATLAB® надає можливість управління форматом виведення результатів.

Найпростіші обчислення

Виберіть вигляд робочого середовища „по замовчуванню”, наберіть в командному рядку $1+2$ і натисніть <Enter>.

В результаті в командному вікні MATLAB® відобразиться наступне:

```
>> 1 + 2
```

```
ans =
```

```
3
```

```
>> |
```

Якщо обчислюваний вираз не присвоюється змінній, то створюється змінна `ans` (від слова `answer` - відповідь). Інформація про змінну `ans` відразу з'явилася у вікні `Workspace` (рис. 3.).

В першому стовпці `Name` записано ім'я змінної.

Наступний стовпець `Value` показує значення змінної у вибраному для її відображення форматі.

Вміст стовпця `Size`, по суті, демонструє основний принцип роботи MATLAB®, яка всі дані представляє у вигляді масивів.

Змінна `ans` є двовимірним масивом розміром один на один і займає 8 байт пам'яті, про що свідчить стовпець `Bytes`.

І в останньому стовпці `Class` вказаний тип змінної – `double array`, тобто масив, що складається з чисел подвійної точності.

Будь-який стовпець можна сховати або відобразити, якщо на назві вікна натиснути правою кнопкою мишки і викликати контекстне меню.

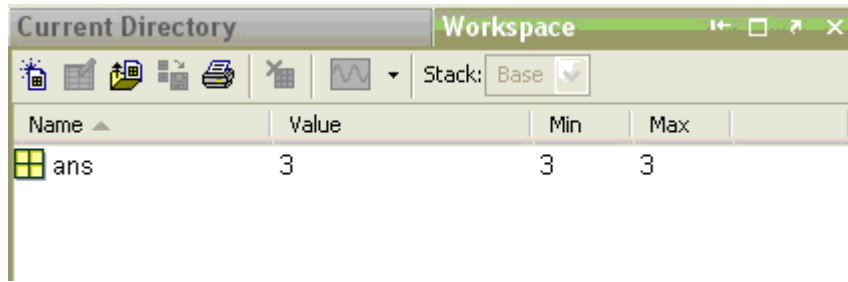

Рис. 3. Вікно Workspace з інформацією

про використання змінних середовища.

Якщо необхідно продовжити роботу з попереднім виразом, наприклад, обчислити $(1+2)/4.5$, то найпростіше скористатися існуючим результатом, який зберігається в змінній `ans`. Після набору в командній стрічці `ans/4.5` і натиснення клавіші `<Enter>`, отримаємо:

```
>> ans/4.5
```

```
ans =
```

```
0.6667
```

```
>> |
```

Значення змінної `ans` автоматично замінюється результатом обчислень.

Формат виведення результатів обчислень

Потрібний формат виведення результату визначається користувачем з меню робочого середовища MATLAB®.

Виберіть в меню File пункт **Preferences**.

На екрані з'явиться діалогове вікно Preferences, зображене на рис. 4. В пункті Command Window задається формат із списку, що розкривається, Numeric format панелі Text display.

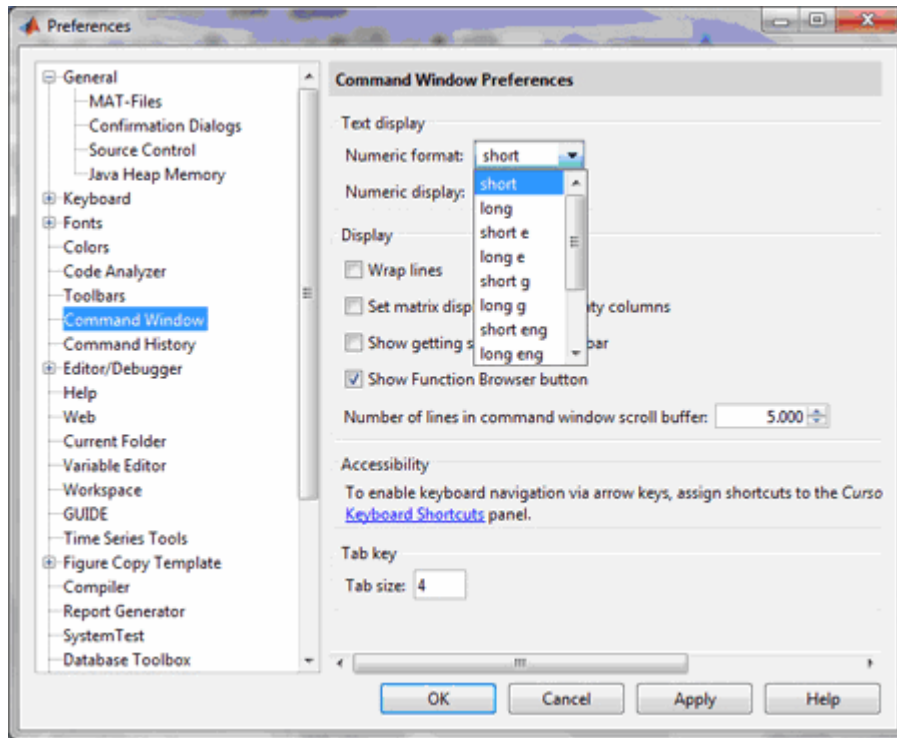

Рис. 4. Діалогове вікно Preferences.

Використання елементарних функцій

Наприклад, необхідно обчислити наступний вираз:

$$e^{-2.5} * (\ln 11.3)^{0.3} - \sqrt{\frac{\sin 2.45\pi + \cos 3.78\pi}{\tan 3.3}}$$

Для цього в командній стрічці потрібно ввести даний вираз і натиснути <Enter>:

```
>> exp(-2.5)*log(11.3)^0.3-sqrt((sin(2.45*pi)+cos(3.78*pi))/tan(3.3))
```

Результат виводиться в командне вікно:

```
ans =
```

```
-3.2105
```

Арифметичні операції в MATLAB® виконуються в звичайному порядку, властивому для більшості мов програмування.

При проведенні обчислень з комплексними числами в командній стрічці MATLAB® можна використовувати і або j, а самі числа при множенні, діленні або піднесенні до степеня необхідно брати у круглі дужки:

```
>> (2.1 + 3.2i)*2 + (4.2 + 1.7i)^2
```

```
ans =
```

```
18.9500 + 20.6800i
```

Побудова графіків

Система MATLAB володіє широкими можливостями для графічного представлення результатів обчислень і візуалізації даних.

Виведення відображення функції

$$y(x) = e^{-x} \sin 10x$$

у вигляді графіка складається з наступних етапів:

завдання вектора значень аргументу x;

обчислення вектора у значень функції y(x);

виклик команди plot для побудови графіка.

Команди для завдання вектора x і обчислення функції краще завершувати крапкою з комою, що дозволяє уникнути виведення в командне вікно їх значень:

```
>> x=0:0.01:1;
```

```
>> y=exp(-x).*sin(10*x);
```

```
>> plot(x,y)
```

Для побудови графіка функції в робочому середовищі MATLAB® повинні бути визначені два вектори однакового розміру, наприклад x та y. Вектор x містить значення аргументів, а y – значення функції цих аргументів.

Команда plot з'єднує точки з координатами (x(i), y(i)) прямими лініями, автоматично масштабуючи осі для найкращого візуального розміщення графіка по осях.

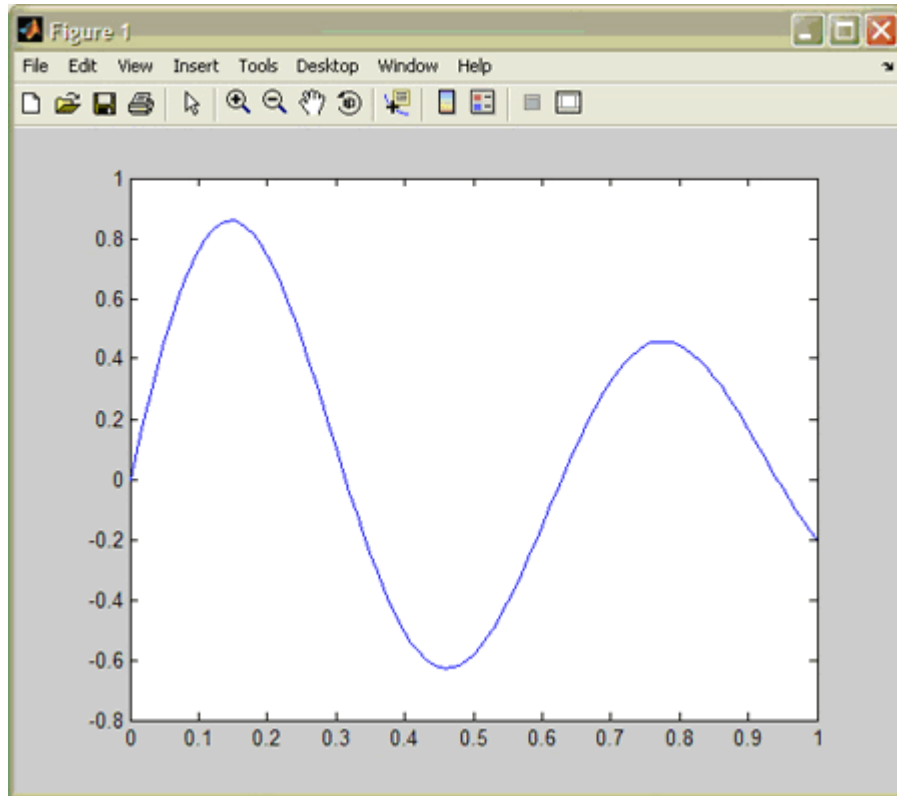

Рис. 5. Графік функції .

Якщо ж відображення графічного результату в системі за замовчуванням користувачу не підходить, можна параметри візуалізації задати індивідуально для кожного графіка, або налаштувати їх вже після відображення результату. Використовуючи кнопку Dock Figure (справа в стрічці меню вікна) можна вмонтувати графічне вікно в робоче середовище так, як це показано на рис. 6.

Порівняння декількох функцій зручно виконувати, якщо їх графіки відобразити в одній системі координат.

Для побудови графіків функцій $f(x) = \sin(1/x^2)$ і $g(x) = \sin(1.2/x^2)$ потрібно набрати наступну послідовність команд:

```
>> x = -1:0.005:-0.3;
```

```
>> f = sin(x.^-2);
```

```
>> g = sin(1.2*x.^-2);
```

```
>> plot(x, f, x, g)
```

Також з допомогою команди plot можна задати стиль та колір ліній, наприклад:

```
>> plot(x, f, 'k-', x, g, 'k:')
```

Аргументи 'k-' і 'k:' задають стиль і колір першої та другої ліній. Тут k означає чорний колір, а дефіс або двокрапка – неперервну або пунктирну лінію.

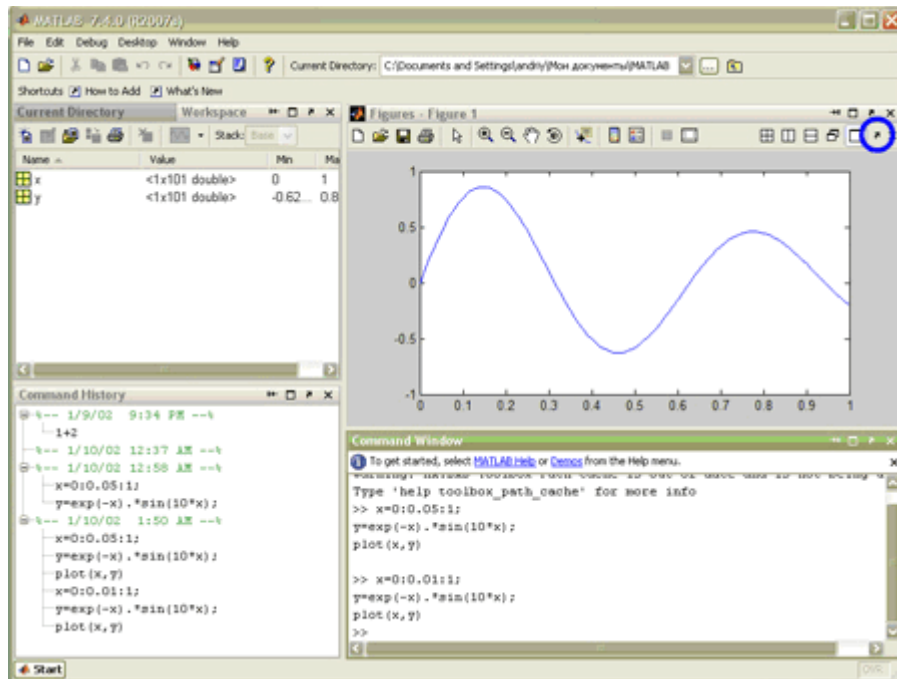

Рис. 6. Розміщення вікна з графіком у середовищі MATLAB

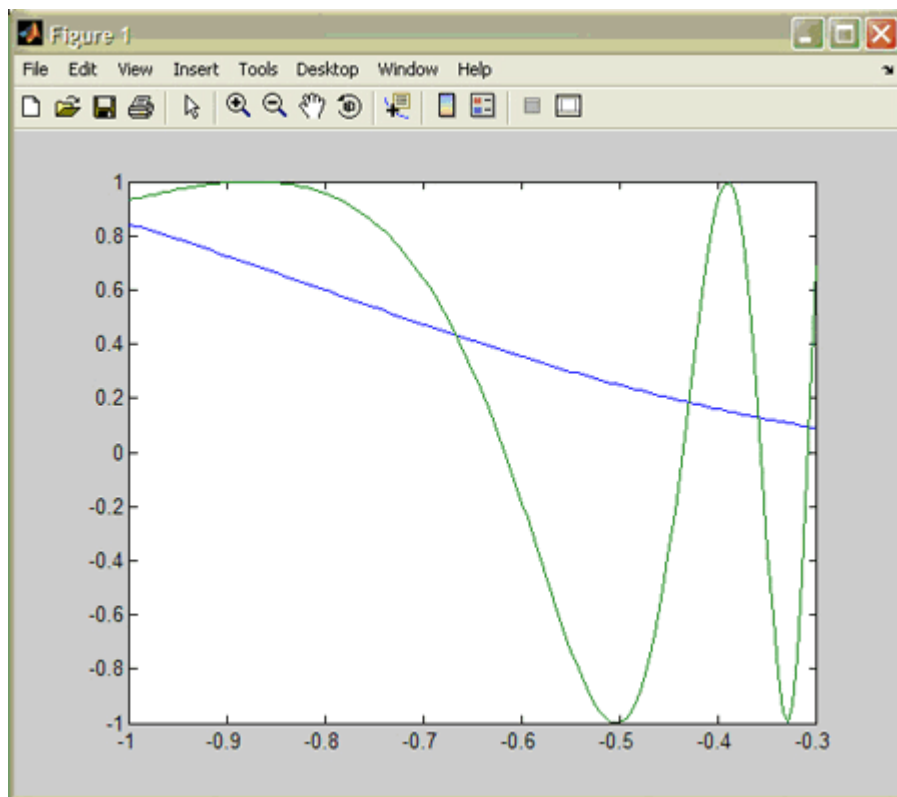

Рис. 7. Два графіка на одних осях

Для вирішення обчислювальних задач і написання власних застосувань в MATLAB® часто потрібно реалізовувати функції користувача, які здійснюють необхідні дії з вхідними аргументами і повертають результат обчислень. Кількість вхідних і вихідних аргументів залежить від задачі, що вирішується - може бути тільки один вхідний і вихідний аргумент, а може бути декілька вхідних і вихідних, або ж тільки вхідні аргументи. Вхідними аргументами і вихідними даними можуть бути масиви даних довільної розмірності.

Файли-функції з одним аргументом

Реалізувавши один раз файл-функцію, далі можна її використовувати всюди, де необхідно провести потрібні обчислення для заданого аргументу, але для цього файл повинен бути розміщений в робочому каталозі системи.

Відкрийте в редакторі М-файлів новий файл і наберіть наступне:

```
function f = myfun(x)
f = exp(-x)*sqrt((x^2 + 1)/(x^4 + 0.1));
```

Слово `function` в першій стрічці визначає, що даний файл містить функцію. Перша стрічка є заголовком функції, в якій знаходяться ім'я функції і списки вхідних і вихідних аргументів. Вхідні аргументи записуються в круглих дужках після імені функції. Вихідний аргумент `f` вказується зліва від знаку «рівне» в заголовку функції. При виборі імені файла необхідно пам'ятати, що воно повинне співпадати із назвою функції, для якої цей файл реалізовано. Також потрібно потурбуватися про уникнення конфліктів з зайнятими іменами функцій системи MATLAB®.

Після заголовку розміщується тіло функції - один або декілька операторів, які реалізують алгоритм отримання значення вихідних змінних з вхідних. Перед запуском файлу потрібно його зберегти в робочому каталозі (`File` → `Save` або `File` → `Save as...`).

Тепер створену функцію можна використовувати так само, як і вмонтовані `sin`, `cos` і інші, наприклад:

```
>> y=myfun(5)
```

```
y =
```

```
0.0014
```

Робота файл-функції з масивом даних

Якщо записати:

```
function f = myfun(x)
```

```
f = exp(-x).*sqrt((x.^2 + 1)./(x.^4 +0.1));
```

то тепер аргументом функції myfun може бути як число, так і вектор чи матриця значень, наприклад:

```
>> x=[1.3 7.2];
```

```
>> y=myfun(x)
```

```
y =
```

```
0.2600  0.0001
```

Змінна y, в яку записується результат виклику функції myfun, автоматично стає вектором потрібного розміру.

Для того, щоб побудувати графік на відрізку [0, 4] з допомогою файлу-сценарію програми або з командної стрічки необхідно набрати:

```
>> x=0:0.5:4;
```

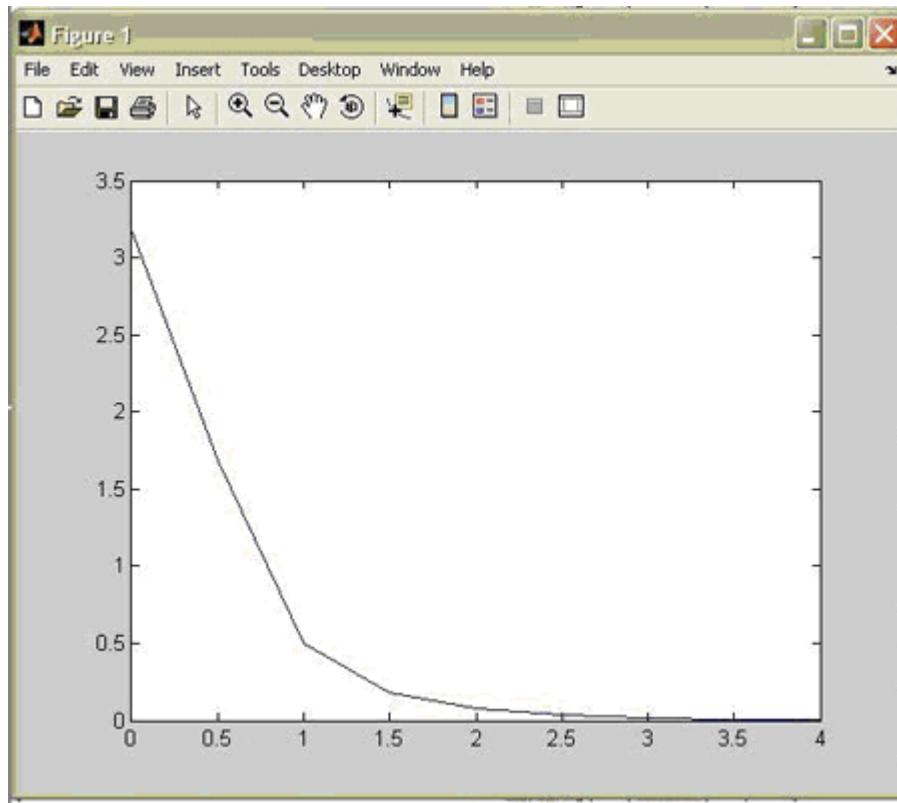
```
>> y=myfun(x);
```

```
>> plot(x,y)
```

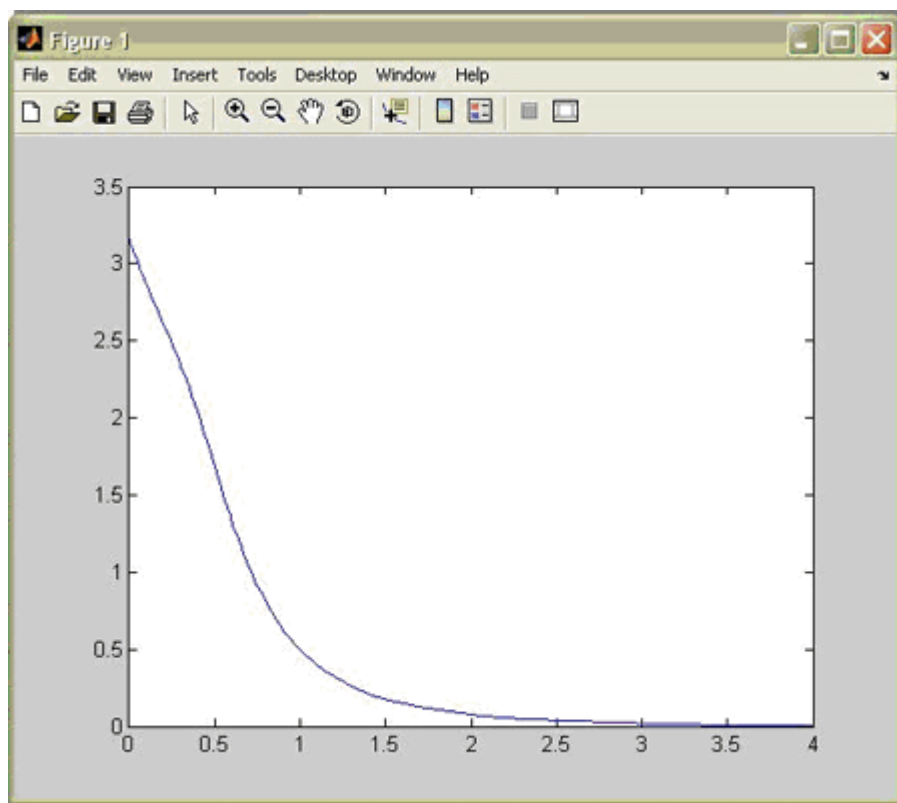
або

```
fplot('myfun',[0 4])
```

Отримаємо результат, зображений на рис. 8.

а)

б)

Рис. 8. Порівняння plot і fplot

Графік побудований з допомогою `fplot` більш точно відображає поведінку функції, тому що алгоритм автоматично підбирає крок аргументу, зменшуючи його на відрізках швидкої зміни досліджуваної функції.

Файл-функція з декількома вхідними аргументами

Написання файлу-функції з декількома вхідними аргументами практично не відрізняється від написання файлу-функції з одним вхідним аргументом.

Нижче наведено приклад файлу-функції з трьома вхідними аргументами для обчислення радіус-вектора точки тривимірного простору:

```
function r=radius3(x,y,z)
```

```
r=sqrt(x.^2+y.^2+z.^2);
```

Для обчислення радіус-вектора точки тривимірного простору можна скористатися функцією `radius3`:

```
>> R=radius3(1,1,1)
```

```
R =
```

```
1.7321
```

Оператори циклу

Схожі і повторювані дії виконуються з допомогою операторів циклу `for` та `while`. Цикл `for` призначений для виконання заданої кількості дій, що повторюються, `while` - для дій, кількість яких наперед невідома, але відома умова виконання і закінчення циклу.

Цикл `for`

Використання `for` здійснюється наступним чином:

```
for count = start:step:final
```

```
команди MATLAB
```

```
end
```

Тут `count` – змінна циклу, `start` – її початкове значення, `final` – кінцеве значення, а `step` – крок, на який збільшується `count` при кожному наступному заході у цикл.

Цикл закінчується, як тільки значення `count` стає більше ніж `final`. Змінна циклу може приймати не тільки цілі числа, а й дійсні значення з будь-яким знаком.

Наприклад, для виводу графіків кривих для $x \in [0, 2\pi]$, яке задано функцією $y = (x, a) = e^{-ax} \sin(x)$, що залежить від параметра a , для значень параметра a від $-0,1$ до $0,1$ з кроком $0,002$. В редакторі М-файлів потрібно набрати код:

```
figure %  
  
x = 0:pi/30:2*pi; %  
  
for a = -0.1:0.02:0.1  
  
y = exp(-a*x).*sin(x); %  
  
hold on;  
  
plot(x, y);  
  
end
```

В результаті виконання даного фрагменту коду з'явиться графічне вікно, яке зображене на рис. 9.

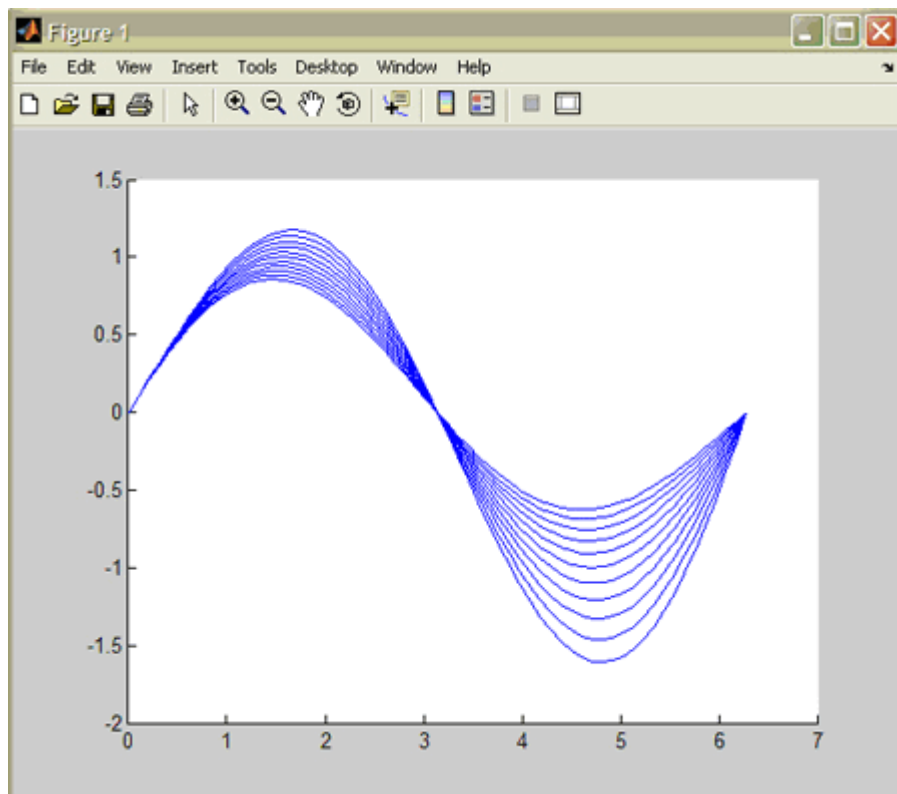

Рис. 9. Сімейство кривих

Цикл while

Використання while здійснюється наступним чином:

while (умова повторення циклу)

команди MATLAB®

end

Команди системи MATLAB® виконуються, поки виконується умова повторення циклу.

Умовний оператор if

Умовний оператор if в загальному вигляді записується таким чином:

if Умова1

Інструкція_1

else if Умова2

Інструкція_2

else

Інструкція_3

end

Наприклад, поки Умова1 повертає логічне значення 1 (тобто «істина»), виконується Інструкція_1, що складає тіло структури if...else if.

Оператор end вказує на кінець переліку інструкцій. Інструкції в списку розділяються оператором , (кома) або ; (крапка з комою). Якщо Умова не виконується (дає логічне значення 0, «не істина»), то виконуються інструкції, що записані після ключового слова else.

Ще одна конструкція:

if Умова

Інструкція_1

else

Інструкція_2

end

Вконується Інструкція_1, якщо виконується Умова, або Інструкція_2 в протилежному випадку.

Умова записується у вигляді:

Вираз_1 Оператор_відношення Вираз_2, в якості Операторів_відношення використовуються наступні оператори:

Позначення Операція відношення

== Дорівнює

< Менше

> Більше

<= Менше-рівне

>= Більше-рівне

~= Не дорівнює